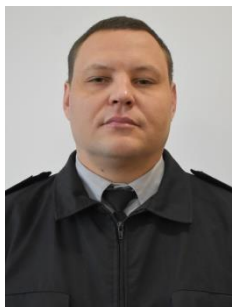

УДК 351.746.2 : 32.019.5
DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-334-344

Олександр ХРИСТОВ
кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Комплексно досліджено систему та зміст принципів використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності, в результаті чого автором зроблено висновок, що принципи використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності за широтою поширення доцільно поділяти на: 1) загальні, що застосовуються незалежно від форм (видів) такого використання, а також категорій представників громадськості; 2) спеціальні, які застосовуються для певної форми (виду) використання або категорії представників громадськості.

Ключові слова: громадськість, верховенство права; законність, добросовісність, добровільність, доцільність, пріоритет безпеки представників громадськості над результатом їх використання підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності, індивідуалізація (спеціалізація), принцип.

Постановка проблеми. Принципи відіграють одну із головних ролей в організації діяльності суб'єктів кримінально-юстиційного впливу на злочинність.

У зв'язку із реформуванням правоохоронної системи в Україні ухвалення низки законодавчих актів, що унормовують роботу органів кримінальної юстиції, суттєво змінилися підходи до організації і тактики діяльності правоохоронних органів. На сьогодні Національна поліція України як центральний орган публічної адміністрації в стані зміни переліку принципів та стандартів, які мають визначати основи побудови та діяльності [1, с. 53]. Специфіка роботи підрозділів Національної поліції щодо протидії злочинності визначається їх роллю (призначенням) у цій сфері, завданнями, функціями, компетенцією тощо [2], що зумовлює і відмінності у принципах їх роботи. Зважаючи на зазначене, питання визначення принципів використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності на сьогодні є необхідним, а враховуючи те, що у нормативно-правових актах вони закріплені не в повному обсязі, а в науковій літературі цьому питанню приділено недостатньо уваги – воно є своєчасним.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Принципам протидії злочинності у сучасному вимірі розвитку науки криминології присвятили свої праці О. Бандурка, В. Голіна, О. Гуміна, Л. Давиденко, О. Джужа, Ю. Іванов, А. Закалок, А. Зелінський, О. Кулик, О. Литвинов, П. В. Мельник, П. Михайленко, О. Титаренко тощо. Дослідженню проблематики принципів діяльності підрозділів кримінальної поліції присвячені дослідження, які були здійснені С. Албулом, В. Грохольським, О. Кириченком, П. Кузьменком, М. Курочкою, А. Огородником, С. Піскуном, В. Регульським, І. Сервецьким, О. Федосовою, А. Стацак, І. Шинкаренком, Р. Халілевім, В. Хмеленком, О. Шевчук, В. Шендриком, О. Юхном та ін. Спеціальним питанням використання зовнішніх допоміжних сил ОРД, серед яких вчені розглядають представників громадськості присвячено роботи В. Давидюка, В. Круглого, А. Кислого, В. Отрудька, І. Охріменка та ін. Аналіз зазначених праць показав, що до цього часу принципи використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності комплексно ще не досліджувались.

Метою статті є визначення принципів використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності.

Вклад основного матеріалу. Говорячи про запобігання злочинам, О. Юхно зазначив, що принципи – це стрижневе поняття, фундаментальна основа системи, що

забезпечує її динамічний і поступальний розвиток. Роль вказаних принципів є надзвичайно важливою і для здійснення процесу в цілому, і окремих його елементів, кожний з яких повною мірою підлягає їх дії [3, с. 27].

Фахівці з теорії держави і права вказують, що принципи діяльності правоохоронних органів повинні характеризуватися такими ознаками як: а) універсальність; б) загальна значущість; в) найвища імперативність; г) історичність та об'єктивна обумовленість; д) матеріалізованість у праві; е) специфічний предмет впливу [4, с. 20]. До критеріїв визнання певних положень принципами попереджувальної діяльності оперативних підрозділів В. Шендрик доречно відносить певну сукупність властивостей: 1) найбільш загальні, вихідні положення, які мають фундаментальне значення для кримінального процесу і ОРД, означають загалом форму, зміст і організацію попередження; 2) визначають політичні, правові та соціальні засади, які стосуються завдань, способу формування і здійснення правосуддя по кримінальних справах; 3) повинні бути закріплені в нормах кримінально-процесуального права та оперативно-розшукового законодавства; 4) мають діяти як на стадіях кримінального процесу, так і при здійсненні негласних оперативно-розшукових заходів [5, с. 39–40].

Враховуючи те, що принципи використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності є похідними від принципів протидії злочинності, спробуємо проаналізувати існуючі погляди на перелік і зміст останніх. В першу чергу висвітлимо погляди кримінологів. О. Бандурка, О. Бандурка, Л. Давиденко визначають такі принципи протидії злочинності: законність, гласність, гуманізм, комплексність, економії засобів [6, с. 110–115; 7, с. 22–27]. До принципів попереджувальної діяльності О. Джужа, П. Михайленко, О. Кули відносять: законність, гуманізм, наукову обгрунтованість, демократизм, диференціацію, своєчасність, плановість, комплексність [8, с. 144]. Принципами запобігання злочинності Ю. Іванов та О. Джужа визначають: гуманізм, наукову обгрунтованість, законність, економічну доцільність, диференційованість, своєчасність, плановість, комплексність [9, с. 83–84]. Як вказує Б. Грек, організація і функціонування системи попередження злочинності здійснюється на основі принципів, що забезпечують її відповідність інтересам суспільства, зокрема: демократизм, наукова обгрунтованість, диференціація, своєчасність, плановість, комплексність, реальність (економічна раціональність і можливість реального фактичного здійснення заходів [10, с. 105]. І. Даньшин, В. Голіна, О. Кальман, О. Лисодед до основних вимог системи попередження злочинності вчені відносять: демократизм, гуманність, законність, обгрунтованість, економічна доцільність, радикальність, науковість і прогресивність, комплексність і диференціація, реальність і конкретність [11, с. 123]. Пізніше В. Голіна визначає такий же перелік і називає їх принципами щодо системи запобігання злочинності [12, с. 57–60], але останнім часом до цієї системи вчений відносить лише окремі з названих принципів (обгрунтованість, економічна доцільність, науковість і прогресивність, комплексність і диференціація, реальність і конкретність), а такі, як демократизм, гуманність, законність, радикальність не згадує [13, с. 173]. Як можемо бачити, наукові погляди вчених щодо принципів протидії злочинності дещо відрізняються, а в деяких випадках – ті самі науковці у різний час висловлювали різні погляди щодо їх назви, а також переліку. Проте стосовно більшої частини (переліку) цих принципів їх бачення залишається незмінним як щодо назви, так і змісту. Ми навмисно уникаємо детального висвітлення розуміння авторами змістовної частини названих принципів, оскільки вони схожі і здебільшого повторюються та дублюються. Їх зміст буде розкритий далі.

Фахівці у галузі ОРД дотримуються дещо іншого погляду стосовно принципів протидії злочинності. Наприклад, В. Дробот, досліджуючи оперативно-слідче попередження злочинів, принципами такої діяльності автор визначив: доцільність, економічність, наукову обгрунтованість, організованість й спеціалізацію [14, с. 45]. В. Шендрик зазначає, що у процесі оперативно-розшукового попередження злочинів потрібно розрізняти такі принципи: а) конституційні (законність, недоторканість особи, житла, гарантії таємниці листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень тощо), які мають визначальне, принципове значення для ОРД; б) організаційні; в) організаційно-функціональні; г) оперативно-розшукові. Він зазначає, що за обсягом змісту і сферою дії вищеназвані принципи значно розрізняються, але відмінність ця швидше суто кількісна, а не якісна, а тому ці принципи не можна поділяти на основні і не основні, головні або другорядні [5, с. 39–40].

Ми підтримуємо підхід О. Кириченка та В. Хмеленка, які, на нашу думку, найбільш правильно (точно) визначили, що запобіжна діяльність як одна із форм протидії злочинності базується на таких основних принципах, як: 1) демократизм (широка участь у запобіжній діяльності державних органів, громадських формувань, а також окремих громадян); 2) гуманізм (профілактична діяльність як різновид запобіжної діяльності є гуманною, оскільки ця діяльність носить виховний характер, дозволяє не застосовувати до особи засобів кримінального права); 3) законність (суб'єкти запобіжної діяльності зобов'язані точно виконувати вимоги чинного законодавства України); 4) дотримання конституційних прав та законних інтересів громадян; 5) наукова обґрунтованість (дотримання суб'єктами запобігання злочинності форм і методів запобіжної діяльності, розроблених кримінологією, при їх виборі й використанні); 6) економічна доцільність та раціональність; 7) плановість (проведення запобіжних заходів згідно з відповідною програмою, а не спонтанно); 8) своєчасність (випереджаюче проведення запобіжних заходів, які б не дали можливості вчинити кримінальне правопорушення); 9) комплексність (використання різноманітних форм, методів і засобів, спрямованих не лише на злочинність, а й на соціальні, економічні, політичні, духовні та інші умови, що впливають на неї); 10) гласність (цей вид діяльності є відкритим для суспільства, доступним для громадян, засобів масової інформації; суспільство здійснює контроль за протидією злочинності, забезпечуючи тим самим законність цієї діяльності та сприяючи підвищенню її ефективності); 11) взаємодії з органами державної влади та населенням (громадяни мають право, а органи управління наділені обов'язками сприяти правоохоронним органам у виконанні завдань запобігання злочинності); 12) наступальність (оперативність) (швидкість та безперервність, активність та узгодженість дій суб'єктів запобіжної діяльності, залучення всього масиву сил і засобів під час здійснення запобіжної діяльності) [15, с. 13–14]. Назване, на нашу думку, цілком відповідає всьому змісту протидії злочинності, а отже, цей висновок можливо застосувати до цієї діяльності загалом.

Далі перейдемо до висвітлення погляду вчених стосовно принципів ОРД. Під принципами ОРД у літературі розуміють вихідні положення, керівні ідеї, що виражені в нормах законодавчих та нормативних актів, визначають побудову інститутів оперативного-розшукового законодавства, відображають переконання і погляди суспільства в особі його законодавчих і правоохоронних органів на зміст, мету, завдання та механізм здійснення особливої державно-правової форми боротьби зі злочинністю в процесі здійснення ОРД і організації роботи оперативних підрозділів [16, с. 14]. Водночас принципи ОРД підрозділів кримінальної поліції визначають як закріплені чинним законодавством керівні й основоположні засади, ідеї та цінності, які використовуються, виконуються, дотримуються та застосовуються уповноваженими суб'єктами в повсякденній діяльності, не підлягають порушенню, а в окремих випадках розголошенню, і в загальному вигляді визначають межі та способи проведення оперативно-розшукових дій з використанням всіх законодавчо дозволених оперативно-розшукових можливостей під час оперативно-розшукової протидії кримінальній протиправності [17].

Зважаючи на багатогранність поглядів вчених на проблематику принципів ОРД, зазначимо, що основними дискусійними питаннями сьогодні залишаються: 1) класифікація (одні вчені виділяють конституційні, загальні та спеціальні; другі вчені розглядають тільки загальні та спеціальні; треті вчені не розділяють їх взагалі; четверті надають багаторівневу класифікацію); 2) перелік (у законодавчих і в підзаконних нормативно-правових актах, які регулюють ОРД та негласну роботу оперативних підрозділів не визначено повного переліку принципів ОРД, у зв'язку з чим точаться дискусії щодо цього).

Зазначимо кілька підходів науковців до цього питання. Найбільш широке розуміння принципів надав Р. А. Халілев, який визначив принципово-розшукової політики у сфері міжетнічних та міжконфесійних відносин [18, с. 331]. Інші автори пропонують дворівневу систему принципів ОРД. Таку систему розглядає, наприклад, О. Шевчук зокрема: 1) загальні (загальноправові), що мають значення для всіх галузей права: принцип законності, дотримання прав і свобод людини та громадянина, взаємодії з органами управління і населенням, науковості, прогнозування, планування, професійної етики; 2) спеціальні (галузеві), характерні тільки для ОРД, тобто такі, що відображають її специфіку: принцип конспірації, поєднання гласних і негласних методів

та засобів ОРД, наступальності [16, с. 14]. В свою чергу Р. Халілев визначає трирівневий перелік цих принципів: 1) конституційні; 2) загальні принципи; 3) спеціальні принципи [18, с. 328]. Подібної позиції (трирівневої системи) щодо класифікації принципів дотримується С. В. Албул, але визначає дещо інший їх перелік [19, с. 28, 30, 47].

Багаторівневу класифікацію принципів запропонував П. Шапірко, який зазначив, що багаторівневий характер ОРД має знайти відображення в системі її принципів. Тому серед принципів ОРД автор визначив: загальносоціальні; загальноправові; міжгалузеві; галузеві [20, с. 220.]. Найбільш широку (за 7-ма рівнями) класифікацію принципів ОРД підрозділів кримінальної поліції запропонувала А. Стащак: за рівнем нормативного закріплення; за суб'єктом виконання; за направленістю дії (охопленням кола суб'єктів ОРД); за темпоральністю; за ступенем самостійності; за комплексністю; за ступенем відкритості та гласності [17].

Заслужує на увагу позиція авторів, які приділили увагу змістовному аналізу принципів ОРД, та через зміст визначили значення окремих категорій, що називаються принципами і конкретизували їх місце та роль у цій діяльності. Критично проаналізувавши наявні в науці погляди О. Кириченко та В. Хмеленко, визначили таку систему принципів ОРД: 1) загальноправові: верховенство права, законність, дотримання прав і свобод людини; 2) спеціальні: поєднання гласних і негласних методів та засобів ОРД, конспіративність, взаємодія з органами державної влади та населенням [15, с. 13–14]. Плановість, наступальність, цілеспрямованість, доцільність, об'єктивність і повноту вчені вважають не принципами оперативно-розшукового запобігання злочинам, а способами забезпечення ефективності такої діяльності [15, с. 13–14]. Сумніви щодо необхідності віднесення тих чи інших принципів до ОРД висловлювались і іншими авторами. Наприклад, С. Фомін вважає, що цілеспрямованість, доцільність, достатність заходів і засобів, оптимізація, раціональності й економії заходів притаманні будь-якому виду людської діяльності та не відображають специфіки ОРД [21, с. 116.]. Як бачимо, вчені дотримуються різних підходів як щодо системоутворюючих рівнів принципів (принципи оперативно-розшукової політики, принципи оперативно-розшукової протидії злочинності, принципи ОРД), так і до структури їх системи, а також класифікації та переліку.

Проаналізувавши погляди цієї групи вчених, потрібно зазначити, що на відміну від вчених, які досліджували принципи протидії злочинності, серед теоретиків ОРД наявні полярно-протилежні думки стосовно необхідності визначення такого принципу ОРД, як взаємодія з громадськістю (населенням).

Далі проаналізуємо підходи, які сформульовані у спеціальних дослідженнях, присвячених питанню використання (сприяння) сил ОРД, в яких розглядається громадськість як категорія, що автори відносять до зовнішніх (додаткових) сил. Аналіз наукових результатів робіт В. Давидюка, В. Круглого, А. Кислого, В. Отрудька показав, що автори не визначали принципи використання громадськості підрозділами, які здійснюють ОРД, хоча на окремі аспекти звертали увагу [22–25]. Наприклад, В. Круглий запропонував не відносити взаємодію оперативних підрозділів з громадянами до принципів ОРД. А з редакції ст. 4 («Принципи оперативно-розшукової діяльності») Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», яка була чинна на час дослідження, запропонував виключити принцип «дотримання прав і свобод людини, взаємодії з органами управління і населенням» [24].

Досліджуючи концептуальні засади діяльності оперативно-розшукових сил Національної поліції у протидії злочинності, В. Давидюк називає лише принципи діяльності основних та спеціальних сил, проте принципи використання (залучення, сприяння) громадськості оперативними підрозділами Національної поліції автор не визначає. Однак серед доповнень, які автор пропонує внести до ст. 11 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», є такі положення, які частково висвітлюють його концептуальну позицію щодо окремих принципів, зокрема процитуємо: «Органи державної влади, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські та неурядові організації (об'єднання), окремі особи зобов'язані сприяти ...»; «Органи державної влади, підприємства, установи, організації, які залучаються до виконання завдань ОРД, зобов'язані: надавати ... відомості з баз даних...; вносити за письмовим запитом ... у бази даних ... зміни...; виготовляти за письмовим запитом ... документи...»; «Громадяни, залучені ... зобов'язані...»; «Громадяни, які володіють спеціальними знаннями ... зобов'язані: ... давати пояснення щодо виконуваних ними дій

в процесі проведення оперативно-розшукових заходів ...» та ін. [22]. Із зазначених положень стає зрозумілою позиція автора як «мінімум» щодо одного з принципів сприяння громадських та неурядових організації (об'єднань), окремих осіб (громадян) – це обов'язок сприяти оперативним підрозділам у виконанні завдань ОРД.

Вважаємо, що унормування сприяння всіх громадських і неурядових організацій (об'єднань) та окремих осіб виконанню завдань ОРД через обов'язок є хибним, а точніше, не до кінця правильним. По-перше – ці положення не узгоджуються з вимогами п. 1 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», яка надає право оперативним підрозділам використовувати добровільну допомогу осіб. По-друге – можлива надто довільна трактовка саме цього положення і небезпечна практика його правозастосування за формулою: всі особи (громадяни) – зобов'язані бути негласними позаштатними працівниками (агентами). Такий підхід практикувався (-ється) у державах з тоталітарним режимом, і як нащадок від минулого ментально ще залишається у вітчизняній практиці, і зустрічається в наукових працях. Є також відомою нещодавня практика формалізму щодо участі громадськості у протидії злочинності. Причиною цього О. Музичук називає відсутність матеріальної зацікавленості, порушення посадовими особами окремих підприємств, організацій та установ вимоги добровільного волевиявлення особи щодо членства у громадському формуванні правоохоронної спрямованості (працівників змушували бути членами таких формувань, а нерідко вони не знали про це або їм ставало відомо, коли вони повинні були поставити підпис за уже, так би мовити, здійснене чергування чи патрулювання) [26, с. 63]. Особливості провадження ОРД на тепер визначаються специфікою взаємодії в системі координат «людина-людина» та «людина-право» [27]. Але до сьогодні «зобов'язальні» вимоги у контексті розглядуваного питання є «фантомним пережитком» і зустрічаються у працях вітчизняних вчених. Р. Позюбанов вказує, що постійна чи разова допомога представників громадськості оперативним підрозділам – це специфічна форма реалізації громадянами України свого конституційного обов'язку [28, с. 453]. І. Р. Шинкаренко, І. О. Шинкаренко, О. В. Кириченко, визначаючи принципи та види взаємодії в ОРД, вказують, що взаємодія з населенням (гласна та негласна) є формою реалізації громадянами свого конституційного обов'язку [29, с. 37]. І. В. Сервецький наголошує, що громадяни зобов'язані сприяти правоохоронним органам в охороні громадського порядку і боротьбі зі злочинністю [30, с. 79].

Ймовірно, що цьому частково слугувала юридична чинність нормативно-правових актів, дія яких була припинена лише в умовах повномасштабної війни (з 24.02.2022) відповідно до Закону України «Про дерадянізацію законодавства України» від 21.04.2022 № 2215-IX. Цим законом визначено 929 актів органів державної влади і органів державного управління Союзу РСР та 256 актів органів державної влади та органів державного управління Української РСР (Української СРР), що не застосовуються на території України [31]. Окремі закони, на які спираються автори, ті, що нещодавно втратили юридичну силу (Закон України «Про міліцію»), дійсно встановлювали зобов'язання сприяти міліції в охороні громадського порядку і боротьбі із злочинністю таких суб'єктів як: державні органи, громадські організації, службові особи, трудові колективи, громадяни (ст. 6) [32].

Враховуючи, що громадськість є поняттям узагальнюючим (збірним, абстрактним), для досить широкого кола її представників (у тому числі колективних форм, яким частково делеговані державно-владні повноваження у сфері протидії злочинності), вважаємо, що це питання необхідно розглядати у різних змістовних площинах. Тож для громадських формувань, підприємств, установ та організацій, що спеціалізуються на правовій охороні (громадських формувань з охорони громадського порядку, охоронних підприємств, «детективних агентств» та ін.) такий обов'язок передбачений законодавством та ліцензійними умовами провадження охоронної діяльності, зокрема вони зобов'язані: надавати допомогу, інформувати, сприяти органам Національної поліції у протидії злочинності (ст. 9, 13 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»); повідомляти негайно про виявлення ознак кримінального правопорушення, порушення громадського порядку територіальному, факти припинення правопорушень, а після прибуття працівників правоохоронних органів діяти за їх вказівкою (п. 7 Ліцензійних умов провадження охоронної діяльності, затверджених Постановою КМУ від 18.11.2015 № 960) та ін., а приховувати факти про кримінальні правопорушення, що вчиняються або готуються, –

ім забороняється (п. 5 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про охоронну діяльність»).

Поряд з цим фізичні особи беруть участь або створюють такі організаційно-правові форми громадської протидії злочинності за власним бажанням, тобто добровільно (ст. 3, 4, 12 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»). Ніхто не може бути змушений брати участь у таких громадських організаціях, або здійснювати таку діяльність як фізична особа. Саме такий підхід відстоюють й інші фахівці, що останнім часом досліджували проблематику взаємодії Національної поліції та громадськості у правоохоронній діяльності та виділяли цей принцип [33, с. 108; 34, с. 222].

Отже, добровільність є принципом використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності. Він означає власне бажання та добру волю допомагати зі сторони її представників; відсутність примусу, тиску або будь-якого незаконного впливу з метою змусити сприяти; заборона застосовувати технічні засоби, психотропні, хімічні та інші речовини, які пригнічують волю або завдають шкоди здоров'ю людей [35].

Оскільки, крім зазначених аспектів, третя група вчених не приділяла більше уваги питанням принципів використання (сприяння) представників громадськості оперативними підрозділами під час протидії злочинності, висловимо свою позицію щодо цієї проблематики. На наш погляд, принципи використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності за широтою розповсюдження доцільно поділяти на: 1) загальні, що застосовуються незалежно від форм (видів) такого використання, а також категорій представників громадськості; 2) спеціальні, які застосовуються для певної форми (виду) використання або категорії представників громадськості.

Верховенство права. Основоположні принципи використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності визначає Конституція України. Головним серед них є верховенство права (ст. 8). Визначається, що Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Потрібно зазначити, з одного боку, Основний закон встановлює права і свободи громадськості щодо участі у протидії злочинності (кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань (ст. 27); кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір (ст. 34); для здійснення і захисту своїх прав і свобод громадяни України мають право на свободу об'єднання у громадські організації (ст. 36), з іншого боку – гарантує непорушення прав і свобод осіб, стосовно яких здійснюються заходи підрозділами кримінальної поліції із залученням представників громадськості (невід'ємне право на життя (ст. 27), право на повагу до його гідності (ст. 28), право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29), недоторканність житла (ст. 30), таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31), ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України (ст. 32) [36].

Законність. Підрозділи кримінальної поліції зобов'язані виконувати вимоги законодавства щодо використання представників громадськості під час їх залучення до виконання окремих завдань щодо протидії злочинності, у тому числі здійснювати контроль за законністю дій представників громадськості під час сприяння виконанню таких завдань. Не можна допускати порушення вимог законодавства щодо дачі показань, збору доказів. Водночас підрозділи кримінальної поліції повинні запобігати порушенням вимог законів представниками громадськості, які сприяють виконанню завдань щодо отримання інформації про осіб та факти які становлять оперативний інтерес, фото-, відео-, аудіо фіксації, нерозголошення даних ОРД або досудового розслідування, які стали їм відомі тощо.

Доброчесність. Використання громадськості підрозділами кримінальної поліції повинно здійснюватись тільки з метою протидії злочинності і для виконання завдань щодо протидії злочинності. Цей принцип означає недопущення використання підрозділами кримінальної поліції ресурсів громадськості (сил, засобів, майна, часу) під приводом протидії злочинності для власних інтересів. Водночас оперативні працівники повинні запобігати фактам участі представників громадськості в протидії злочинності в приватних інтересах або в інтересах третіх осіб.

Доцільність. Цей принцип потрібно розуміти у двох аспектах: 1) відповідність

наявних можливостей у представників громадськості складності та обсягу завдань, які потребують вирішення за їх участю у конкретній оперативно-тактичній ситуації; 2) оптимальність використання можливостей представників громадськості порівняно з іншими силами, заходами, засобами ОРД з погляду витрат часу та ресурсів для оперативного досягнення кінцевого результату у конкретній оперативно-тактичній ситуації; 3) ефективність застосування представників громадськості у конкретній оперативно-тактичній ситуації.

Пріоритет безпеки представників громадськості над результатом їх використання підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності. У разі виникнення ризиків, пов'язаних із завданням шкоди життю або здоров'ю, під час ухвалення оперативно-тактичного рішення працівниками підрозділів кримінальної поліції щодо залучення представників громадськості перевага надається безпеці останніх над результатом їх використання під час протидії злочинності.

Індивідуалізація (спеціалізація). Під час ухвалення оперативно-тактичного рішення щодо доцільності залучення представників громадськості до вирішення типових оперативно-тактичних ситуацій, повинен враховуватись індивідуальний підхід щодо якостей та можливостей осіб, що належать до однієї категорії (дігери, водолази, мисливці та ін.). Водночас необхідно співставляти та враховувати фах, освіту, спеціальність, навички, вміння, знання та інші якості під час визначення представника громадськості, сприяння якого необхідне для вирішення конкретного завдання.

Висновки. Принципи використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності за широтою поширення доцільно поділяти на: 1) загальні; 2) спеціальні. До загальних принципів використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності потрібно відносити: 1) верховенство права; 2) законність; 3) добросовісність; 4) добровільність; 5) доцільність; 6) пріоритет безпеки представників громадськості над результатом їх використання підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності; 7) індивідуалізація (спеціалізація). Спеціальні принципи, які застосовуються для певної форми (виду) використання або категорії представників громадськості, мають свою специфіку, наприклад: а) для негласного використання (залучення представників громадськості до виконання окремих завдань щодо підготовки (проведення) негласних оперативних заходів та процесуальних дій, відомості, які не підлягають розголошенню, та/або відомості про факт залучення і сприяння таких осіб потребують збереження в таємниці) – спеціальними принципами є конфіденційність, конспіративність; б) для використання адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів – спеціальним принципом є етичність, тобто завдання, які вирішуються за допомогою цих категорій осіб не повинні бути пов'язані з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру; в) для використання громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону – спеціальними принципами є плановість (розроблення планів, їх реалізація, контроль виконання), безперервність (діяльність повинна здійснюватись постійно, систематично), координація та контроль та ін. Багатоаспектність цієї проблематики зумовлює потребу проведення подальших наукових розвідок для формування системи спеціальних принципів використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності.

Список використаних джерел

1. Григоренко О. В. Національна поліція України як сучасний орган публічної адміністрації. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 4 (69). С. 50-55.
2. Христов О. Л. Природа принципів використання громадськості підрозділами кримінальної поліції під час протидії злочинності. *Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. 17 черв. 2022 р.* Дніпро : ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. С. 171-174.
3. Юхно О. О. Теорія та практика оперативно-розшукового запобігання злочинам органами внутрішніх справ : монограф. Одеса : Інтерпринт, 2010. 368 с.
4. *Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник.* 2-е вид. перероб. і доп. / Кол. авт.; за ред. д.ю.н., доц. В. О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2018. 260 с.
5. Шендрик В. В. Теорія і практика попередження злочинів оперативними підрозділами ОВС України : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. Держ. ун-т. внутр. справ, 2012. 420 с.
6. Бандурка А. М., Давыденко Л. М. Преступность в Украине: причины и противодействие : монограф. Харьков : Гос. спец. изд-во «Основа», 2003. 368 с.

7. Давыденко Л. М., Бандурка А. А. Противодействие преступности: теория, практика, проблемы : монография. Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2005. 302 с.
8. Курс криминології. Загальна частина : підруч. : у 2-х кн. / О. М. Джужа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Юрінком-Інтер, 2001. 352 с.
9. Иванов Ю. Ф., Джужа О. М. Криминологія : навч. посібник. Київ : Паливода А. В., 2006. 264 с.
10. Криминологія : підруч. / Грек Б. М. та ін. ; за заг. ред. Л. С. Сміяна, Ю. В. Нікітіна. Київ : Національна академія управління, 2010. 496 с.
11. Криминологія. Загальна та особлива частини : підруч. / Даньшин І. М., Голіна В. В., Кальман О. Г., Лисодед О. В.; за ред. І. М. Даньшина. Харків : Право, 2003. 352 с.
12. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посібник. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.
13. Криминологія : підруч. / Б. М. Головкін, В. В. Голіна, О. В. Лисодед та ін. ; за заг. ред. Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2020. 384 с.
14. Дробот В. П. Оперативно-слідче попередження злочинів (теоретичні, правові, науково-прикладні аспекти) : дис. канд. юрид. наук : 21.07.04 / Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2004. 181 с.
15. Кириченко О. В., Хмеленко В. В. Принципи оперативно-розшукового запобігання злочинам : монограф. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 160 с.
16. Шевчук О. Ю. Принципи оперативно-розшукової діяльності : автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.09 / КНУВС. Київ, 2010. 20 с.
17. Стацак А. Ю. Принципи оперативно-розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції: концептуальні основи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2021. 40 с.
18. Халілев Р. А. Система принципів оперативно-розшукової політики з протидії злочинності на ґрунті етно-конфесійних суперечностей. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия «Юридические науки»*. Том 23 (62). № 1. 2010. С. 325-332.
19. Албул С. В. Принципи оперативно-розшукової діяльності : посібник. Одеса : Видавць Букаєв Вадим Вікторович, 2020. 60 с.
20. Шапірко П. М. Система принципів оперативно-розшукової діяльності: теоретичні проблеми. *Право і суспільство*. 2015. № 4. Ч. 2. С.217-222.
21. Фомін С. Б. До питання щодо системи принципів оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція*. 2015. № 17. Том 2. С. 115-118.
22. Давидюк В. М. Концептуальні засади діяльності оперативно-розшукових сил Національної поліції у протидії злочинності : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 40 с.
23. Кислий А. М. Теоретичні та організаційно-тактичні засади сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності (за матеріалами МВС України) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / НАВС. Київ, 2011. 34 с.
24. Круглий В. М. Взаємодія оперативних підрозділів органів внутрішніх справ з громадянами та використання їх допомоги в оперативно-розшуковій діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 21.07.04 / НАВСУ. Київ, 2003. 20 с.
25. Отрудько В. І. Сприяння громадян підрозділам кримінальної поліції під час протидії злочинності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 20 с.
26. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2003. 193 с.
27. Охріменко І. М. Психологічні засади негласного співробітництва в сучасних умовах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / . Одеса, 2005. 16 с.
28. Позюбанов Р. П. Правове регулювання участі громадян у запобіганні та розкритті злочинів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007, Вип. N 35. С.452-455.
29. Шинкаренко І. Р., Шинкаренко І. О., Кириченко О. В. Правове регулювання оперативно-розшукової діяльності та здійснення негласних слідчих (розшукових) дій (структурно-логічні схеми): навч. посіб. 4-те вид., доп. і перероб. / за ред. І. Р. Шинкаренка. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 296 с.
30. Сервецький І. В. Науково-практичний коментар Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (станом на 1 лютого 2002 року) / За ред. Я. Ю. Кондратьєва. 2-ге вид. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2002. 312 с.
31. Про дерадянізацію законодавства України : Закон України від 21.04.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2215-20#Text>.
32. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text>.
33. Костюшко О. П. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права громадян на

участь в охороні публічної безпеки і порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 254 с.

34. Медведенко С. В. Адміністративно-правові основи взаємодії національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності : дис. ... д-ра філос. : 081. Одеса, 2020. 254 с.

35. Христов О. Л. Добровільність як принцип використання представників громадськості підрозділами кримінальної поліції в оперативно-розшуковій діяльності. *Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 22 груд. 2021 р.* Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 91-95.

36. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР (в ред. від 01 січ. 2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

Надійшла до редакції 09.12.2022

References

1. Hryhorenko, O. V. (2019) Natsional'na politsiya Ukrainy yak suchasnyy orhan publichnoyi administratsiyi [The National Police of Ukraine as a modern body of public administration]. *Pravovyy chasopys Donbasu*. 2019. No. 4 (69). pp. 50-55. [in Ukr.].

2. Khrystov, O. L. (2022) Pryroda pryntsyviv vykorystannya hromads'kosti pidrozdilamy kryminal'noyi politsiyi pid chas protydyi zlochynnosti [The nature of the principles of the use of the public by criminal police units during the fight against crime]. *Zabezpechennya pravoporyadku ta protydyi zlochynnosti v Ukraini ta u sviti: problemy ta shlyakhy yikh vyrishennya* : mater. II Mizhnar. nauk.-prakt. konferentsiyi, 17 cherv. 2022 r. Dnipro : VNPZ «Dniprovs'kyi humanitarnyy universytet», pp. 171-174. [in Ukr.].

3. Yukhno, O. O. (2010) Teoriya ta praktyka operatyvno-rozshukovoho zapobihannya zlochynam orhanamy vnutrishnikh sprav [Theory and practice of operational and investigative crime prevention by internal affairs bodies] : monohraf. Odessa : Interpynt, 368 p. [in Ukr.].

4. Zabezpechennya prav lyudyny u pravookhoronniy diyal'nosti [Ensuring human rights in law enforcement activities] : navch. posibnyk. 2-e vyd. pererob. i dop. / Kol. avt.; za red. d.yu.n., dots. V. O. Bonyak. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD, 2018. 260 p. [in Ukr.].

5. Shendryk, V. V. (2012) Teoriya i praktyka poperedzhennya zlochyniv operatyvnymy pidrozdilamy OVS Ukrainy [Theory and practice of crime prevention by operational units of the Ukrainian Armed Forces] : monohrafiya. Dnipropetrovs'k : Dniprop. Derzh. un-t. vnutr. sprav, 420 p. [in Ukr.].

6. Bandurka, A. M., Davydenko, L. M. (2003) Prestupnost' v Ukraine: prichyny i protivodeystviye [Crime in Ukraine: causes and countermeasures] : monografiya. Kharkiv : Gos. spets. izd-vo «Osnova», 368 p. [in Russ.].

7. Davydenko, L. M., Bandurka, A. A. (2005) Protivodeystviye prestupnosti: teoriya, praktika, problem [Counteraction to crime: theory, practice, problems] : monografiya. Khar'kov : Izd-vo Nats. un-t vnutr. del, 302 p. [in Russ.].

8. Kurs kryminolohiyi. Zahal'na chastyna [Criminology course. General part] : Pidruchnyk : U 2 kn. / O. M. Dzhuzha, P. P. Mykhaylenko, O. H. Kulyk ta in.; Za zah. red. O.M. Dzhuzhi. Kyiv: Yurinkom-Inter, 2001, 352 p. [in Ukr.].

9. Ivanov, YU. F., Dzhuzha, O. M. (2006) Kryminolohiya [Criminology] : navch. posib. Kyiv : Palyvoda A. V., 264 p. [in Ukr.].

10. Kryminolohiya. [Criminology] : pidruchnyk / Hrek B. M. ta in. ; za zah. red. L. S. Smiyana, YU. V. Nikitina. Kyiv : Natsional'na akademiya upravlinnya, 2010. 496 p. [in Ukr.].

11. Kryminolohiya. Zahal'na ta osoblyva chastyny [Criminology. General and special parts] : pidruchnyk / Dan'shyn I. M., Holina V. V., Kal'man O. H., Lysodyed O. V.; za red. I. M. Dan'shyna. Kharkiv : Pravo, 2003. 352 p. [in Ukr.].

12. Holina, V. V. (2011) Zapobihannya zlochynnosti (teoriya i praktyka) [Crime prevention (theory and practice)] : navch. posib. Xarkiv : Nats. yuryd. akad. Ukrainy, 120 p. [in Ukr.].

13. Kryminolohiya [Criminology] : pidruchnyk / B. M. Holovkin, V. V. Holina, O. V. Lysodyed ta in. ; za zah. red. B. M. Holovkina. Kharkiv : Pravo, 2020. 384 p. [in Ukr.].

14. Drobot, V. P. (2004) Operatyvno-slidche poperedzhennya zlochyniv (teoretychni, pravovi, naukovy-prykladni aspekty) [Operational and investigative crime prevention (theoretical, legal, scientific and applied aspects)] : dys. kand. yuryd. nauk : 21.07.04 / Nats. akad. vnutr. sprav Ukrainy. Kyiv, 181 p. [in Ukr.].

15. Kyrychenko, O. V., Khmelenko, V. V. (2020) Pryntsyvy operatyvno-rozshukovoho zapobihannya zlochynam [Khmelenko V. V. Principles of operative and investigative crime prevention] : monohrafiya. Kyiv : Tsentri uchbovyyi literatury, 160 p. [in Ukr.].

16. Shevchuk, O. YU. (2010) Pryntsyvy operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti [Principles of operational investigative activity] : Avtoref. dys. ... k.yu.n.: 12.00.09 / KNUVS. Kyiv, 20 p. [in Ukr.].

17. Stashchak, A. YU. (2021) Pryntsyvy operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti pidrozdiliv kryminal'noyi politsiyi: kontseptual'ni osnovy [Principles of operational investigative activity of criminal police units: conceptual foundations] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Kharkiv, 40 p. [in Ukr.].

18. Khalilev, R. A. (2010) Systema pryntsyviv operatyvno-rozshukovoyi polityky z protydyi zlochynnosti na hrunti etno-konfesiynykh superechnostey [The system of principles of operative and

investigative policy for combating crime on the basis of ethno-confessional contradictions]. *Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsional'nogo unyversyteta ym. V. Y. Vernadskoho Seryya «Yurydycheskye nauky»*. Tom 23 (62). № 1, pp. 325-332. [in Ukr.].

19. Albul, S. V. (2020) Pryntsyipy operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti [Principles of operational and investigative activity] : posib. Odesa : Vydavets' Bukayev Vadym Viktorovych, 60 p. [in Ukr.].

20. Shapirko, P. M. (2015) Systema pryntsyypiv operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti: teoretychni problem [System of principles of operative and investigative activity: theoretical problems.]. *Pravo i suspil'stvo*. № 4. Part. 2. pp. 217-222. [in Ukr.].

21. Fomin, S. B. (2015) Do pytannya shchodo systemy pryntsyypiv operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti [On the issue of the system of principles of operative and investigative activity]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiya*. № 17. Tom 2. pp. 115-118. [in Ukr.].

22. Davydyuk, V. M. (2020) Kontseptual'ni zasady diyal'nosti operatyvno-rozshukovykh syl Natsional'noyi politysiyi u protydyiyi zlochynnosti [Conceptual principles of activity of operational and investigative forces of the National Police in crime prevention] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra yuryd. nauk : 12.00.09. Kharkiv, 40 p. [in Ukr.].

23. Kyslyy, A. M. (2011) Teoretychni ta orhanizatsiyno-taktychni zasady spryannya zdiysnennya operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti (za materialamy MVS Ukrayiny) [Theoretical and organizational and tactical principles of facilitating the implementation of operative investigative activities (based on the materials of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine)] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra yuryd. nauk : 12.00.09. Kyiv, 34 p. [in Ukr.].

24. Kruhlyy, V. M. (2003) Vzeyemodiya operatyvnykh pidrozdiliv orhaniv vnutrishnikh sprav z hromadyanamy ta vykorystannya yikh dopomohy v operatyvno-rozshukoviy diyal'nosti [The interaction of operational divisions of internal affairs bodies with citizens and the use of their assistance in operational and investigative activities] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk : 21.07.04. Kyiv, 20 p. [in Ukr.].

25. Otrud'ko, V. I. (2019) Spryannya hromadyan pidrozdilam kryminal'noyi politysiyi pid chas protydyiyi zlochynnosti [Assistance of citizens to criminal police units during crime prevention] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Kharkiv, 20 p. [in Ukr.].

26. Muzychuk, O. M. (2003) Orhanizatsiyno-pravovi osnovy uchasti hromadyan v okhoroni hromads'koho porядku i borot'bi z pravoporushennyamy [Organizational and legal basis of citizens' participation in the protection of public order and the fight against offenses] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07 / Nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 193 p. [in Ukr.].

27. Okhrimenko, I. M. (2005) Psykholohichni zasady nehlasnoho spivrobotnytstva v suchasnykh umovakh [Psychological principles of tacit cooperation in modern conditions] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk: spets. 19.00.06. Odesa, 16 p. [in Ukr.].

28. Pozyubanov, R. P. (2007) Pravove rehulyuvannya uchasti hromadyan u zapobihanni ta rozkrytti zlochyniv [Legal regulation of citizens' participation in crime prevention and detection]. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava* : zb. nauk. prats' Odes'koyi nats. yuryd. akad., Vyp. N 35. pp.452-455 [in Ukr.].

29. Shynkarenko, I. R., Shynkarenko, I. O., Kyrychenko, O. V. (2013) Pravove rehulyuvannya operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti ta zdiysnennya nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) diy (strukturno-lohichni skhemy) [Legal regulation of operational investigative activities and implementation of covert investigative (detective) actions (structural-logical schemes)] : navch. posib. 4-te vyd., dop. i pererob. / za red. I. R. Shynkarenka. Dnipropetrovs'k : Dniprop. Derzh. un-t vnutr. sprav, 296 p. [in Ukr.].

30. Servets'kyy, I. V. (2002) Naukovo-praktychnyy komentar Zakonu Ukrayiny «Pro opertyavno-rozshukovu diyal'nist'» (stanom na 1 lyutoho 2002 roku) [Scientific and practical commentary on the Law of Ukraine «On operative and investigative activities» (as of February 1, 2002)] / Za red.. YA. YU. Kondrat'yeva. 2-he vyd. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav Ukrayiny, 312 p. [in Ukr.].

31. Pro deradyanizatsiyu zakonodavstva Ukrayiny [On de-Sovietization of the legislation of Ukraine] : Zakon Ukrayiny vid 21.04.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2215-20#Text>. [in Ukr.].

32. Pro militsiyu [On the militia] : Zakon Ukrayiny vid 20.12.1990. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text>. [in Ukr.].

33. Kostyushko, O. P. (2019) Administratyvno-pravove zabezpechennya realizatsiyi prava hromadyan na uchast' v okhoroni publichnoyi bezpeky i porядku [Administrative and legal support for the implementation of the right of citizens to participate in the protection of public safety and order] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kyiv, 254 p. [in Ukr.].

34. Medvedenko, S. V. (2020) Administratyvno-pravovi osnovy vzayemodiyi natsional'noyi politysiyi Ukrayiny z hromads'kisty v pravookhoronniy diyal'nosti [Administrative and legal bases of interaction of the National Police of Ukraine with the public in law enforcement activities]. dys. ... d-ra filos. : 081. Odesa, 254 p. [in Ukr.].

35. Khrystov, O. L. (2021) Dobrovil'nist' yak pryntsyyp vykorystannya predstavnykiv hromads'kosti pidrozdilamy kryminal'noyi politysiyi v operatyvno-rozshukoviy diyal'nosti [Voluntariness as a principle of the use of public representatives by criminal police units in investigative activities.]. *Operatyvno-rozshukova diyal'nist' Natsional'noyi politysiyi: problemy teorii ta praktyky* : mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf., 22 hrud. 2021 r. Dnipro : DDUVS, pp. 91-95. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksandr Khrystov. Principles of the use of the public by criminal police units during crime fighting. The article is devoted to the study of the system and content of the principles of the use of the public by criminal police units during the fight against crime. As a result of a comprehensive study of the problem, the author came to the conclusion that the principles of the use of the public by criminal police units during the fight against crime should be divided into: 1) general, which are applied regardless of the forms (types) of such use, as well as categories of members of the public; 2) special, which are used for a certain form (type) of use or category of public representatives.

The general principles of the use of the public by criminal police units during the fight against crime should include: 1) the rule of law; 2) legality; 3) integrity; 4) voluntariness; 5) expediency; 6) the priority of the safety of members of the public over the result of their use by criminal police units during the fight against crime; 7) individualization (specialization). Special principles that are applied for a certain form (type) of use or category of public representatives have their own specifics, for example: a) for covert use (involvement of members of the public in the performance of certain tasks regarding the preparation (conducting) of covert operational measures and procedural actions, information about which are not subject to disclosure, and/or information about the fact of involvement and assistance of such persons need to be kept secret) – special principles are confidentiality, conspiratoriality; b) for the use of lawyers, notaries, medical workers, clergymen, journalists – a special principle is ethics, i.e. the tasks that are solved with the help of these categories of persons should not be related to the disclosure of confidential information of a professional nature; c) for the use of public formations for the protection of public order and the state border – special principles are planning (development of plans, their implementation, control of implementation), continuity (activities must be carried out constantly, systematically), coordination and control, etc.

Keywords: public, rule of law, legality, virtue, voluntariness, expediency, priority of safety of public members over the result of their use by criminal police units during combatting crime, individualization (specialization), principle.

УДК 343.98

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-344-349

Юрій ОВЕРЧЕНКО©

(Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна)

ВПЛИВ РІВНЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АНТИТЕРОРИСТИЧНИХ ЗАХОДІВ

У статті висвітлено вплив рівня інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності на ефективність антитерористичних заходів. Визначено, що ефективність оперативно-розшукової діяльності залежить від швидкості, з якою обробляється інформація, а отже, й від того, на скільки вчасно буде ухвалено рішення про проведення тих чи інших заходів, особливо антитерористичних, адже їх об'єкти завжди перебувають у стані протистояння, конспіруючи свої дії для досягнення протиправного результату. Досягти такого результату без використання інформаційно-аналітичних систем неможливо. Зазначено, що запровадження в управління Збройними Силами України мережево-центричного принципу дозволило активно застосовувати сучасні інформаційно-аналітичні системи у протидії загрозам, у тому числі й терористичним, що значно підвищило ефективність українського війська. Визначено специфічні якості інформаційно-аналітичних систем, які пояснюють необхідність їх застосування для забезпечення ефективного здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, антитерористична діяльність, антитерористичні заходи, інформація, аналіз, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності, оперативний працівник, сектор безпеки і оборони, ефективність.

© Ю. Оверченко, 2022

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6307-3459>

Yuriy.A.Overchenko@gmail.com